

УДК 378.1:379.85

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.18>**Л. В. Гончар**кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

СОЦІАЛЬНІ ПРОЕКТИ ЯК ВИД ДОПОМОГИ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

У статті проводиться аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Визначена актуальність зазначеної проблеми, розкриваються сутнісні характеристики понять «культура професійної діяльності менеджера», «проект», «соціальний проект». Визначено педагогічну цінність проектування. Подано авторське визначення поняття «професійна культура менеджера», яке слід трактувати як високий рівень професіоналізму людини, як спосіб творчої самореалізації у професійній діяльності, як процес освоєння, передачі професійних цінностей, становлення системи особистісних сенсів, що розглядаються як ступінь якості професійної діяльності та життя людини. Розкрито зміст і структуру культури професійної діяльності, яка виступає складним ціннісним утворенням, що характеризується не лише особистою, духовною і матеріальними культурами, але й задоволенням в управлінській праці, знаннями в галузі економіки, психології, менеджменту тощо. Зміст включає такі етапи роботи: бесіду зі студентами; ознайомлення з основними поняттями теми; розгляд етапів проектної діяльності; визначення перспективних напрямів роботи зі студентами з організації проектної діяльності; обговорення алгоритму дій щодо забезпечення змісту етапів проектної діяльності; обговорення критеріїв оцінки проекту та його захисту. Окреслено освітні та виховні можливості соціальних проектів у формуванні культури професійної діяльності менеджерів. Проаналізовано форми активної діяльності студентської молоді у формуванні культури професійної діяльності майбутніх менеджерів, серед яких: когнітивні, психологічні, рефлексивні та рольові тренінги, дискусії, круглі столи за участю фахівців-практиків, занурення у професійні ситуації, моделювання професійних ситуацій, ділові та рольові ігри, складання життєвих і професійних планів і перспектив, стратегій професійного розвитку, професійні практикуми, квести, флешмоби, ділові ігри, брейн-ринги, кейси, індивідуальні консультації, виконання контрольних робіт, ситуаційні методи, майстер-класи, вебінари, воркшопи, робота клубів, гуртків, секцій, науково-практичних конференцій, ділові ігри, SWOT-аналіз та ін.

Ключові слова: соціальний проект, культура професійної діяльності, майбутні менеджери.

Постановка проблеми. Участь майбутніх фахівців із менеджменту у соціальних проектах як вид професійної допомоги у формуванні культури їх професійної діяльності з метою забезпечення якісної підготовки майбутніх освітянських кадрів зумовлена постійно зростаючими вимогами до рівня загальної та спеціальної підготовки випускників вишів; зміною загальноосвітніх парадигм, що фіксують перехід від масово-репродуктивних форм і методів викладання до індивідуально-творчих; підготовкою майбутніх спеціалістів до професійного, компетентного входження у ринок праці з міцно сформованими потребами в постійному професійному саморозвитку, самовдосконаленні та самореалізації. Тому нагальною стає потреба у вивченні впливу соціальних проектів на формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців присвятили свої праці проблемі формування культури професій-

ної діяльності майбутніх менеджерів, зокрема таким її аспектам: сутності менеджменту як соціального явища та принципам менеджменту (Ф. Тейлор, Г. Емерсон, А. Файоль, Ф. Хайєк, Н. Бутурова, І. Грачанікова, В. Маслов, Н. Клюкар, В. Шаркунова, Г. Щокін); теоретико-методологічним засадам підготовки майбутніх фахівців у навчально-виховній діяльності закладу вищої освіти (С. Архипова, І. Бех, С. Вітвицька, Н. Ничкало, В. Стрельніков, М. Фіцула та ін.); вивченню нових цілей, принципів і методологічних підходів у освітньому процесі закладу вищої освіти (Е. Волков, К. Альбуханова-Ставська, А. Брушлинський, В. Татенко, В. Андреева, Г. Ващенко, В. Гриньов та ін.); формуванню професійної культури майбутніх менеджерів (Л. Батченко, О. Виговська, М. Гриньова, М. Дробноход, М. Захаров, В. Жигір, Л. Карашук, Н. Коломинський, О. Крупський, С. Крисюк, Є. Намлієв, Р. Шакуров та ін.); ролі та значенню цінностей особистості у професійному самовизначенні та професійній діяльності

(Л. Белкер, А. Бербердін, Т. Стеранюк, Л. Хілл та ін.); методу проектів як педагогічної технології, що включає сукупність дослідницьких проблемних методів творчого спрямування (Є. Полат, О. Пометун, Л. Пироженко, О. Рибіна, С. Сисоєва та ін.). Також простежується визначення методу проектів як комплексного навчального методу (Б. Гершунський, В. Мигунов, П. Петряков, А. Карачев, Н. Матяш, Г. Селевко, С. Сисоєва та ін.); як продуктивного методу навчання (І. Бем, А. Хуторський, Й. Шнайдер та ін.).

Мета статті полягає у вивченні впливу соціальних проектів на формування культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Культуру професійної діяльності менеджера слід розглядати як високий рівень професіоналізму людини, як спосіб творчої самореалізації у професійній діяльності, як процес освоєння, передачі професійних цінностей, становлення системи особистісних сенсів, які розглядаються як ступінь якості професійної діяльності та життя людини [5].

Зазначимо, що зміст і структура культури професійної діяльності менеджера є складовою частиною його загальної культури та професійних компетентностей, яка виступає складним ціннісним утворенням, що характеризується не лише особистою, духовною і матеріальними культурами, але й задоволенням в управлінській праці, знаннями в галузі економіки, психології, менеджменту тощо [1].

Якість освітнього процесу в умовах закладу вищої освіти визначається не тільки обсягом засвоєних майбутнім фахівцем знань, умінь і навичок професійної діяльності, але й усвідомленням норм, правил, моделі професійної поведінки менеджера, сформованістю професійного кредо; ідентифікацією із професією, бажанням і вмінням постійно самовдосконалюватися. Отже, йдеться про необхідність посиленої уваги до процесу формування культури професійної діяльності за допомогою включення студентів у різноманітні соціальні проекти.

Соціальний проект слід розглядати як сконструйоване ініціатором проекту соціальне нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання середовища, що змінюється, матеріальної або духовної цінності. Це нововведення мусить мати просторово-часові координати, а його вплив на людей – визнаватися позитивним за соціальним значенням [2].

Послідовник Дж. Дьюї, американський учитель В.Х. Кілпатрик практично втілював ідеї проектування свого попередника і назвав спосіб організації роботи з учнями методом проектів [4, с. 55–59]. В основі проектування лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити.

Основне завдання цієї технології полягає у створенні умов для активної спільної освітньої діяльності студентів у різних навчальних ситуаціях, у яких кожен відповідає за результат не лише своєї, а й роботи всієї групи. Метод проектів дозволяє перетворити заняття на дискусійний, дослідницький клуб, у якому вирішуються цікаві, практично значимі проблеми. Його можна застосувати як на заняттях, так і в позааудиторний час. Він забезпечує розвиток пізнавальної активності студента, вмотивованого проблемним протистоянням відомого і невідомого, має на меті активізацію процесу пізнання й осмислення нового, а також опанування нових лексичних одиниць, дозволяючи зробити навчання посильним для всіх студентів завдяки їх участі в різноманітних проектах.

Проектування відкриває широке коло можливостей для формування професійних навичок майбутніх менеджерів і культури їхньої професійної діяльності зокрема. Участь у соціальних проектах допомагає: повніше й ефективніше використовувати власні професійні здобутки у практичній діяльності шляхом проектування технологій соціальної роботи, моделей взаємодії менеджера та клієнта; інтенсифікації процесу соціальної роботи (надавати допомогу ширшому колу клієнтів, застосовуючи ту саму або меншу ресурсну базу, чисельність персоналу) шляхом чіткого визначення пріоритетних цілей і напрямів роботи, прогнозування результатів; досягти адекватного уявлення про практику соціальної роботи, глибшого засвоєння практичних умінь і навичок студентами у процесі їх професійної підготовки за допомогою участі в соціальних проектах.

Для підготовки студента до проектної діяльності важливим етапом є ознайомлення з методологічним підґрунтям і можливостями. Зміст підготовки студентів включає: бесіду зі студентами (шляхи професійного становлення майбутнього менеджера, співвідношення теоретичної та практичної підготовки майбутнього професіонала; роль проектної діяльності у професійному становленні майбутніх менеджерів); ознайомлення з основними поняттями теми; розгляд етапів проектної діяльності (обговорення у групах; запис змісту діяльності на кожному етапі); визначення перспективних напрямів роботи зі студентами з організації проектної діяльності; обговорення алгоритму дій щодо забезпечення змісту етапів проектної діяльності; обговорення критеріїв оцінки проекту та його захисту [3].

Участь майбутніх менеджерів у соціальних проектах спрямована на розвиток самостійної пошуково-пізнавальної діяльності студентів, критичного і творчого мислення, креативності, організаційних здібностей, дослідницьких навичок, формування у них умінь самостійно конструювати свої знання, умінь орієнтуватися в інформаційному

просторі, бачити, формулювати і розв'язувати проблему, розширює можливості для досягнення психологічної зрілості та сприяє успішному входженню студента у майбутню професійну діяльність у галузі управління.

Визнаючи педагогічну цінність проектування і рекомендуючи його застосування у професійній підготовці майбутніх фахівців із менеджменту, слід пам'ятати, що проектування – це лише засіб, а не мета. Його не варто абсолютизувати, розглядати як єдиний або навіть як основний метод навчання.

У ході проектної діяльності студенти навчаються: планувати свою роботу, заздалегідь прогнозуючи її результати; використовувати різноманітні джерела інформації; аналізувати та порівнювати факти; аргументувати власні судження; приймати рішення; установлювати соціальні контакти, розподіляти обов'язки, взаємодіяти; створювати реальний «кінцевий продукт»; представляти результати перед аудиторією; оцінювати свою діяльність і діяльність партнерів.

Робота за методом проектів не базується лише на існуванні певної проблеми (питання) чи її усвідомленні, але й включає в себе процес її розкриття, вирішення, що вимагає чіткого планування дії, наявності гіпотези стосовно вирішення цієї проблеми, чіткий розподіл обов'язків у межах групи, тобто завдань для кожного учасника за умови безпосередньої взаємодії. Проектний метод використовується, коли в освітньому процесі виникає необхідність додаткового дослідницького пошуку, наприклад, дослідження певної проблеми професійного спрямування в різних регіонах світу.

Крім того, метод проектів дає змогу виховати таку важливу якість особистості, як колективізм, що розвивається лише в діяльності та не може бути засвоєний вербально. Це стосується насамперед групових проектів, де працює невеликий колектив і в процесі спільної діяльності виникає спільний продукт. Серед таких якостей передусім – уміння працювати в колективі, відповідати за вибір рішення, аналізувати результати діяльності. Дуже важлива здатність почуватися членом команди – підпорядковувати темперамент, характер, час, власні інтереси спільній справі.

На прикладі діяльності ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» слід відзначити, що його візитівкою щодо формування культури професійної діяльності менеджера є участь студентів факультету управління як учасників проекту Європейського Союзу для молоді у заходах, організованих благодійним фондом «Слов'янське Серце» («Slavic Heart»). Студентам розповіли про можливості учасників проекту, підтримку персонального коуча, навчання на курсах професійної підготовки.

Реалізація навчально-виховної роботи студентів щодо формування культури їхньої професійної діяльності також здійснюється через когнітивні, психологічні, рефлексивні та рольові тренінги, дискусії, круглі столи за участю фахівців-практиків, занурення у професійні ситуації, моделювання професійних ситуацій, ділові та рольові ігри, складання життєвих і професійних планів і перспектив, стратегій професійного розвитку, професійні практикуми, квести, флешмоби, ділові ігри, брейн-ринги, кейси, індивідуальні консультації, виконання контрольних робіт, ситуаційні методи, майстер-класи, вебінари, воркшопи, роботу клубів, гуртків, секцій, науково-практичних конференцій, ділові ігри, SWOT-аналіз та ін.

Таким чином, узагальнення теоретичних підходів дає підстави зробити висновок, що використання соціальних проектів у формуванні культури професійної діяльності майбутніх менеджерів є ефективним засобом, адже завдяки цьому у студентів є можливість застосувати свої знання, уміння та навички у практичній діяльності, інтегрувати їх та опанувати нові. Участь у подібних проектах дає можливість сформувати у майбутніх менеджерів базові професійні знання та якості, що є визначальним фактором у їх подальшому професійному становленні як фахівців сфери управління.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у пошуку та дослідженні активних методів навчання, які сприяють формуванню культури професійної діяльності майбутніх менеджерів.

Список використаної літератури:

1. Алімасова Д. Підготовка майбутніх менеджерів до використання нових інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Ялта, 2014. 20 с.
2. Бодько Л. Метод проектів як засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання. *Початкова школа*. 2013. № 10. С. 1–4.
3. Довмантович Н. Проектна діяльність як засіб формування самоосвітньої компетентності. *Науковий Вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2017. Вип. 1 (40). С. 92–95.
4. История педагогики и образования: От зарождения воспитания в первобытном обществе до конца XX в. / под ред. А.И. Пискунова. Москва, 2001.
5. Романовський О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України : монографія. Вінниця : Нова книга, 2010. 416 с.

Honchar L. Social projects as a help for culturing the professional activity of future managers

The article analyzes the scientific and pedagogical literature on the problem of research. The relevance of the studied problem is determined, the essential characteristics of the studied concepts of “culture of professional activity of manager”, “project”, “social project” are revealed. The pedagogical value of designing is determined. The author defines the concept of “professional manager culture”, which should be interpreted as a high level of professionalism of the person, as a way of creative self-realization in professional activity, as a process of development, transfer of professional values, formation of a system of personal meanings, which are considered as a degree of quality of professional activity and human life. The content and structure of the culture of professional activity, which is a complex value formation, which is characterized not only by personal, spiritual and material cultures, but also by pleasure in management work, knowledge in the field of economics, psychology, management, etc., is revealed. Which includes the following stages of work: conversation with students; getting acquainted with the basic concepts of the topic; consideration of stages of project activity; definition of perspective directions of work with students in the organization of project activity; discussing the algorithm of actions for ensuring the content of the stages of the project activity; Discussion of project evaluation criteria and its protection. The educational and educational opportunities of social projects in forming the culture of professional activity of managers are outlined. The forms of active activity of student youth in forming the culture of professional activity of future managers are analyzed, including: cognitive, psychological, reflexive and role-playing trainings, discussions, round tables with participation of practitioners, immersion in professional situations, modeling of professional situations, business and role drawing up life and professional plans and perspectives, strategies for professional development, professional workshops, quests, flash mobs, business games, brain-rings, cases, individual consultations, executions I do control work, situational methods, workshops, webinars, workshops, clubs, clubs, sections, scientific conferences, business games, SWOT analysis and more.

Key words: social project, culture of professional activity, future managers.